

RÉSZLETEK FRANCESCO GIORGIO MŰVEIBŐL *

I.

(A hermetikus hagyomány jelentése és értéke)

1. A régiek mindig arra törekedtek, hogy Isten és a természet szent dolgait homályba burkolják és eltitkolják, és Isten szavait, amelyekről azt gondolták, hozzájuk szólnak, szívükbe rejtsek, hogy ne vétkezzenek. Eszerint cselekedtek az indiai bráhmanok, az etiópok, a perzsák és az egyiptomiak. Ezért mondta Mercurius, az utóbbiak ragyogó fényessége: Olyan értekezést, amelyet teljes mértékben áthat az isteni fenség, csak vallástalan elme hoz a sokaság előtt nyilvánosságra. Ugyanezt tartotta meg Orpheusz és az összes régi jós, ezt tette megingathatatlan hittel Püthagorasz, Szókratész, Plátón, Arisztósz, Ammóniosz. Ezért esküdött meg Herennius, Plótinosz és Órigenész (ahogyan Porphüriosz írja Plótinosz neveltetéséről és tanításáról szóló munkájában), hogy nem adják ki Ammóniosz tételeit. De mivel Plótinosz, megszegvén esküjét, amelyet Ammóniosznak tett, a szent titkokat nyilvánosságra hozta, vétke büntetéseképpen (ahogy sokan állítják) férgek szörnyű táplálékaképpen lett felfalva.
2. Honnan merítette Mercurius a bölcsességét, amelyet elmének hívott? Talán véletlenül jutott hozzá, vagy könyvek tanulmányozásával szerezte? De vajon nem ezt mondja-e a bölcs: Minden tudás az Úrtól származik? ... Istentől, aki mindenkit bőven ellát minden-nel? És ily módon rendszeren következik, akkor persze, ha előbb megtisztítottuk lelkünket. Mert a rossz szándékú lélekbe nem száll meg a bölcsesség, és a bűnnek alávetett testben sem fog lakni, ahogy a Bölcs mondja.¹ Ezért — teszi hozzá a Bölcs, hogy megértsük — ez a bölcsesség Istentől származik, és a Szentlélek sugallatának és szentségének a segítségével jutunk hozzá: hiszen a fegyelem szent lelke (azaz, mikor belénk önti a fegyelmet, illetve tudást — *disciplinae* — szerk. megj.) menekül a hamisságtól.² Így Mercurius is huszonnyolc éven keresztül fáradozott, hogy elnyerje a tudást, és megvilágosodjék, mármint Isten világosságától. Ezáltal vált bölccsé.

* A fordítások alapjául szolgáló első kiadások: *De Harmonia mundi* I/1, 3; II/1, 2, 3; III/1, 2, 3, 6, 10, 13; IV/3, 5, 6, 7, 9, 12, 13., Venezia, 1525; *In Sacram Scripturam Problemata* I/2; III/4, 5, 7, 8, 9, 11, 12; IV/1, 2, 4, 8, 10, 11, 14., Venezia, 1536.

¹ Bölcsesség könyve 4,10—12.

² Bölcsesség könyve 7,14—28.

3. És ha Isten munkálkodása közben valamire rászorult volna, rászorult volna egy korábbi istenre is, aki azt teremtette volna. És így az elsőnél lenne valami elsőbb. Mit érnek tehát ezek a szörnyeteg érvek? Tévednek azok, akik — arra való hivatkozással, hogy ha Isten újonnan teremt valamit, akkor annak újonnan szerez helyet — a teremtésből ki akarják zárni a világot, minthogy az előbbieket értelmében annak semmiféle hely nem jutott korábban. De föltételezve, hogy magának már korábban szerzett helyet, én azt mondom, hogy azt szerezte, ahol most is van. Ez ugyanis a Föld vagy világ vagy azon értelemmel bíró szféra középpontja körül van, amelynek középpontja (ahogyan Hermész mondja) mindenütt van. Mi azt valljuk, amit pedig futólag érintenek, hogy minden újat valami régire kell visszavezetni. És az a régi dolog az Isten elméje, ami mindent magába foglal, mielőtt még kibontakoznak a dolgok és elnyerik saját formájukat — majd pedig a kialakuló dolgokat irányítja és megőrzi őket. Elfogadjuk, ami mindehhez kapcsolódik, hogy minden átalakulás során a természetben anyagból anyag lesz; de ez nem vonatkozik a legeslegelső teremtésre, ami független minden természeti törvénytől, mivel a legelső törvényt nem a későbbi szabályok határozták meg. Azt állítjuk, hogy minden teremtett dolog először egy bizonyos lehetőségben jött létre, de anyagában természeti; maga a világ pedig, és a dolgoknak a fogalmai: ideákban, avagy azokban a képmásokban, amelyeket illetően egyetértenek a platónikusok a mi Jánosunkkal, sokkal jobban, mint azok a peripatetikusok, akik a transzcendenciáról nyilatkoznak; és János így szólt: „Amint ugyanis az Atyának élete van önmagában, a Fiúnak is megadta, hogy élete legyen önmagában”.³

II.

(Isten lényege és megismerése)

1. Istenben magában olyan termékenység van, amihez nem kell munka; ahogy Mercurius mondja: Isten mindkét nem termékenységével rendelkezik, minden nemnek és termékenységnak a forrása. És mivel tétlenség nem bénítja, saját maga számára folytonosan alkot, kifelé pedig kedve szerint. Hogy milyen fő szabály irányítja ezeket a dolgokat, azt mi nem foghatjuk fel, de nem is szabad keresnünk a kezdet kezdetének az okát; még Arisztotelész is jobbnak látja, ha nem feszegeti, miféle választ kaphatunk erre a kérdésre.
2. Felsőbb akaratra három dologból jött létre a világ: (ahogy Trismegistus mondja): végzetből [heimarmené], szükségyszerűségből és rendből. Amik kölcsönösen hozzájárultak, hogy ezek a dolgok összejöjjenek: a megvalósítás vagy szülés, és a szülés kellő elosztása. Három részre osztotta Isten a világot: (ahogy a Bölcs mondja): mennyiségre, tömegre és mértékre, erre a három részre, amelyek által minden a mindennek fölé emelkedő Háromság nyomait viseli... Ezt a háromságot tanítja Hermész is, a gömb rejtvényével, amikor ezt

³ János 5.26.

mondja: Isten egy gömb, amelynek a középpontja, azaz az Atya hatalma által mindenütt ott van; a kerülete pedig, azaz a bölcsesség és Isten Fia, sehol sincs, mivel nem megragadható; de mindent körülvesz — ahogyan magában Jézusnak, Sirák fiának a könyvében⁴ olvassuk: „Bejártam egymagam az égi köröket, megjártam a szakadék mélységét”. A kettőnek pedig, tudniillik a központnak és a kerületnek a kölcsönös összefüggése pedig tudvalevőleg a lelket és a kölcsönös szeretetet jelenti. Ezért a hármás archetípusból csak olyan teremtmény jöhetett létre, amelyiknek hármás természete van, a hármasság szabályszerűségei határozzák meg, és összefüggésbe hozható a hangsorokkal — ahogy a püthagóreusok, a platónisták és Boethius fejtegeti.

3. A mindennek fölött álló teremtő, Isten két dolgot alkotott a saját képére (ahogy Trismegistus mondja), tudniillik a világot és az embert. Ezek közül az egyik csak játék volt számára, de a másikban örömet leli. Mert a világ működtetése közben csodálatos jelenségekkel játszik — nem annyira kiváló vagy alapvető vagy magasztos tulajdonságokkal, hanem inkább olyan erőkkal, amelyek az emberi felfogóképesség számára titokban maradnak, egészen addig, amíg Isten méltónak nem talál valakiket a hozzá közelállók közül, hogy feltárja előttük a titkot. Hiszen mindenki számára ismert, hogy a mágnesnek van valami tulajdonsága, aminek révén a vasat magához vonzza, és a borostyánkő meg a vörös spinell, ha dörzsöléssel felmelegítik, a polyvát eltaszítja. De arra mindezidáig senki nem jött rá azok közül, akik a természetről hatalmas köteteket írtak össze, hogy honnan származnak, vagy miféle tulajdonágok ezek.

III.

(Az ember)

1. ... Azt jegyezd meg, fiam, hogy az élőlényeknek minden fajtája a világnak számára kijelölt helyén lakik: a vízi állatok a vízben, a szárazföldiek a földön, a repülő állatok a levegőben. Az embernek viszont mindezek a szolgálatára állnak, a föld, a víz, a tűz, és bármi, ami ezekben az elemekben található. Ráadásul az eget is látja, és azt érzékelésével érinti; Istent magát pedig elméjével és értelmével fogja fel. És mivel mindennel arányos és jelképes viszonyban áll, ezért mindent megért, és az ismertetőjeleknek (szimbólumoknak) köszönhető erő segítségével mindenből a maga hasznára fordítja azt, ami táplálja és növeli. Mégpedig kétféle táplálékkal él: az alkotó és teremtő Isten úgy gyarapítja, mint az apa, aki minden ennivalót előteremt; a többi dolog pedig olyan, mint az az eledel, amit az apa előkészített, hogy legyen tartaléka és élelmiszerkészlete.

⁴ Jézusnak, Sirák fiának könyve 24,5.

2. Mert ahogy Trismegistus mondja: Isten (akit természetnek hívnak) saját magát hozzákeverve az emberiséghez, olyan csodálatos dolgot hozott létre, ami minden csodát felülmúl. Ebben a teremtményben meglátta a saját képését, túlradó szeretettel rámosolygott, és úgy kívánt szerencsét saját magának, mint fiának. Minden művét az emberre bízta, hogy fordítsa a maga hasznára, és így — azáltal, akibe önmagát adta, de elsősorban saját maga által — megtisztuljon, és isteni származását mintegy újra megismerve, Istenhez méltóvá váljék. Ám ennek a folyamatnak az útjába a legnehezebb akadályt a testi gyönyör gördíti, és a kárhozatra ítélt dolgok iránti eltévelyedett vágyakozás. Az olyan lelkek, akiket ezek gátolnak, nem ismerik meg sem magukat, sem Istent, akinek képmásai.
3. Ezért mondja Mercurius: az ember vagy előbbrevaló az égilakóknál, vagy legalábbis velük egy sorban kell említeni. Mert bármelyik égilakó, ha lejön a földre, odahagyja az égi határt; ezzel szemben az ember felemelkedik az égbe, ott járkal. Nem kerüli el figyelmét az sem, ami legmélyebben van, az sem, ami a legmagasabban, sem semmi egyéb. És ami igazán nagy csoda: a földet nem hagyja itt, mégis felszáll az égbe. Ilyen tágak az ember lehetőségei! Ezért merészelhetjük azt mondani, hogy az ember halandó földi Isten, Isten pedig halhatatlan égi ember. Ezért ezek ereje irányít minden egyes dolgot; mégis egynek van alárendelve minden.
4. Milyen összefüggésben van szellemünk Istennel? Vajon nem fejtette-e ki Mercurius világosan, amikor ezt mondta: szellemünk semmiképpen nincs elválasztva Isten lényegétől, hanem hozzá van kapcsolva, ahogy a nap sugarai magához a naphoz? Mert ez a szellem nem más, mint az emberben lakozó Isten. Ezért számítanak néhány embert Istennel egy sorba, mert az ő emberi mivoltuk közel áll Isten lényegéhez.
5. Miért mondja Mercurius, hogy a lélek a tízes számból született? Vajon azért, mert a lélek Isten utolsó és befejezett műve; mert azt olvassuk, hogy utána már nem teremtett semmit? Azért a tízes szám alapján akarta Isten a lelket megalkotni, mert ez egy befejezett szám, ami után újabbra nincs szükség? Vajon miért abból az isteni tízesből származott a lélek, amit a legtöbb helyen említenek? Az ember teremtését illetően arra a tíz forrásra vagy isteni akaratra hivatkoztak, amelyekre azok a szavak vonatkoznak (ahogy Zohár mondja), amelyek így szólnak: Teremtsünk embert saját képünkre és hasonlatosságunkra.⁵ Mert mindezen forrásokból lehelli Isten a lelket, amiképpen a test minden tagjából gyűlik össze a mag, ami a test létrehozásához kell. Ezért, ha valamelyik tagból nem kerül mag a nemzéshez, az ember úgy fog születni, hogy az a testrésze hiányzik. És ezért, ahogyan a fiú testiekben az apjára hasonlít, ugyanúgy a lélek Isten képét viseli, mivel az Istenben lévő valamennyi forrás lehellte a testbe.
6. ... [Mercurius] pedig azt mondja Tatiusnak: Mindenképpen vessék meg mind a testet, mind a testies dolgokat azok, és csupán egy dologra igyekezzenek, ha meg akarják ragad-

⁵ Teremtés 1,26.

ni a szellemet és az Istent. Lehetetlen ugyanis, ó fiam, egyszerre kétfélére törekedni, halandó és isteni természetű dolgokra. Mert minél inkább elhagyjuk az állati és az emberi életet, annál inkább angyali vagy isteni életet élünk. Ha ezekhez csatlakozunk, és visszanyerjük a ránk igazán jellemző, jobb sorsunkat, hatalmunk van minden fölött, mindenen uralkodunk. És ez az a kitüntetés, amit az ember nem fogott fel a bűnbeesés előtt; de amikor engedett vágyának, az oktan állatokhoz vált hasonlónak, és a világ urából (ahogy Trismegistus mondja) a legnyomorultabb szolgává vált.⁶

7. Visszatérvén a szellemre, amiről fentebb beszéltünk, feltesszük a kérdést: vajon ez a szellem ugyanazt jelenti-e Mercuriusnál, amit az értelem Plótinosznál és a bölcsesség a Bölcsesség könyvének a szerzőjénél? Vajon mindezek nem egészen pontosan ugyanazt jelentik, amit fentebb érintettünk? Aki jól belegondol, annak számára világossá válik az efféle bölcsék tanításainak értelme. Azt mondja ugyanis Mercurius: mindenki, aki Isten segítségével birtokába jut a szellemnek, ó Tatiusz, tevékenységeinek összehasonlítása alapján halandó helyett halhatatlannak számít, értelme mindent befogad, ami a földön létezik, ami a tengeren, és — ha van még valami azon túl — ami az ég fölött van. És annyira felemelkedik, hogy magát a Jót is meglátja. Bizony, amikor áttekinti azt az életet, amit itt élünk, igen nagy nyomorúságnak fogja ítélni — s lenézvén szükségképpen az összes testi dolgot, csupán egy dologra irányul.
8. Hogyan kell élnünk, amikor jelenlegi testünk ellenkezik szellemünkkel? Vajon nem tanít-e meg erre Mercurius? Azt mondja ugyanis: csak akkor leszel képes, ó fiam, magadat szeretni, ha előbb a testedet meggyűlölöd. Először tehát ne magadat, hanem Istent szeresd, azután szerzed meg a szellemet. De miért kell gyűlölünk a testet? Vajon nem azért, mert (ahogy ugyancsak Mercurius teszi hozzá) lehetetlen egyszerre kétfélére törekedni, tudniillik halandó és isteni természetű dolgokra? A test ugyanis halandó, a lélek isteni természetű. Ha az egyiket választjuk, a másiktól le kell mondanunk; és valahányszor lemondunk róla, hogy az egyikkel törődünk, a másik érdekében kell buzgólkodnunk.
9. Ugyancsak Mercurius teszi pedig hozzá azokat illetően, akikből hiányzik a szellem: mindazoknak az embereknek a lelke, akiknek semmiképpen sem jutott irányító szellem, ugyanúgy szenved, mint az állatok lelke. Ezeket a lelkeket ugyanis a szellem a bűnös szenvedélyek birodalmába űzi, ahol eszelősen égnek a vágytól, hogy kielégítsék kívánságaikat, vadállatok módjára féktelenül őrzöngenek és epekednek. És (ami még rosszabb), soha nem vetnek véget buja vágyakozásaiknak, fertelmes indulataikat nem tudják határok közé szorítani. Ám Isten ezeknek a lelkeknek törvényt adott, mintegy ítéletvégrehajtóul és bírálóul. E törvény hirdeti azt, amit az ember, ha a szellem eltávozott tőle és szendereg, nem képes felérni ésszel.

⁶ *Corpus Hermeticum*. Texte établi par A. D. Nock et traduit par A. J. Festugière. Paris, 1945. 1—2. vols. I. p. 51.

10. Ezért Mercurius ezekkel a szavakkal beszélteti a szellemet, amint így szólítja meg őt: Itt vagyok én, a szellem, azaz az értelmeteket megvilágosító isteni ragyogás. Azok számára jelenek meg, akik jók, jámbor életet élnek, megtisztultak, istenfélők és erényesek. Az én jelenlétem erőt ad nekik, olyannyira, hogy rögtön mindent megismernek. És buzdítva fiát, hogy ezt a szellemet ragadja meg, így szól: Mindenki, akit Isten segített, hogy saját szellemének birtokába jusson, az, ó Tatius, működését összehasonlítva, halandó helyett halhatatlannak számít, értelme mindent befogad, ami a földön létezik, ami a tengeren, és — ha van még valami azon túl — ami az ég fölött van. És annyira felemelkednek, hogy magát a Jót is meglátják, amiben tudvalevőleg mindent látnak. Bizony, amikor áttekintik ezt az életet, amit itt élünk, igen nagy nyomorúságnak fogják ítélni. És lenézik bizonyára a testet, úgy mint az összes testi dolgot és csak egy dologra igyekeznek. Ő Tatius, ez a szellem kijelentése, avagy az isteni dolgok szemlélése és Isten megértése, ami az isteni serlegből sugárzik. Célja, hogy a befogadására felkészített lélek képes legyen elméjével felfogni azt a ragyogást, ami által a szellem létrejön. Arról az elméről van szó tudniillik, amit Isten vakító fénye világosított meg.
11. A szerencsétlen ember miért abból a tizenkét dologból jött létre (ahogy Mercurius mondja), ami bosszút áll rajta? — hogy Mercurius kifejezésével éljek. A tizenkettes szám Szent Jánosnál vajon nem áldásos és szerencsét hozó? Hát akkor miért szerencsétlen az, aki ennek a számnak köszönheti létezését? Vajon nem azért, mert bár jó dolgokat rejt a serleg mélye, azokat maga az ember fordítja rosszra? Mercurius felsorolja tehát ezeket a rosszakat, amiket a tizenkét égi jel szilárd javainak a visszájára fordítása eredményez: a tudatlanság, a szomorúság, az állhatatlanság, a mohóság, az igazságtalanság, a bujaság, a csalás, a gyűlölködés, az álnokság, a harag, a meggondolatlanság és a rosszindulat. Ezekkel, mint minden baj jellemző gyökereivel akar Mercurius összefoglalni minden rosszat. Ezeket a gyökereket bosszúállóknak nevezi, mert azért jutottak ki az embernek, aki rosszul gazdálkodott a rábízott javakkal, hogy megbüntessék és bosszút álljanak rajta. És Mercurius megmondta, hogy ezek a gyökerek mindegyike a megfelelő égi jelből származik, de az utókorra hagyta, hogy ezt kifejtse. Ennek a kifejtésére külön értekezés kellene, amely túllépi ennek a kérdésfeltevésnek a kereteit.
12. Trismegistus a Tatiushoz intézett kulcsművében megmagyarázza, hogy mit jelent a szomorúság a rossz úton járóknak és az Istentől elrugaszkodottaknak. Ezt mondja: A lélek legsúlyosabb büntetése, fiam, az istentelenség. Mert semmilyen tűznek a lángja nem égetőbb, mint az istentelenség; semmilyen veszett vadállat nem mardossa úgy a testet, mint ahogy a lelket marcangolja az istentelenség — ami az Istentől és saját magunktól való elpártolás. Hát nem látod, mennyi rossz sanyargatja az Istentől elfordult lelket? Jaj, fiam, így kiált fel a gonosz lélek: Égek és elemésztődöm, és nem tudom, mit tegyek, minden oldalról zúdulnak rám a bajok, összezsapnak fölöttem, elpusztítanak!
13. Mercurius is, miután a benne lakozó Poimander kiokosította és a szellem szintjére emelte, midőn halálán volt, ezt mondta (ahogy Khalkidiosz beszámol róla): Eddig, fiam, a hazámból elűzve éltem, idegenként, számkivetve, de most visszatérek hazámba; és amikor

rövidesen kiszabadulok a testi kötelékekből és eltávozom közületek, értsétek meg, hogy ne úgy gyászoljatok, mintha meghaltam volna. Mert abba a tökéletes és boldog országba térek vissza, ahová a halál révén mindannyian meg fogtok érkezni.

IV.

(A világ)

1. Miért mondja Mercurius, hogy a szellem valami nedves természetű dologból származik, és annak közelében tartózkodik? E szavakkal vajon nem a Szentháromság misztériumát erősíti-e meg, amelynek a középső személye a Fiú és Isten Bölcsessége, ami a víz természetének feleltethető meg? Eszerint: a bölcsesség üdvöztető vize is Őt itatta meg. Ez tehát a nedves természetű dologból, azaz a vízből származó bölcsesség, ami Isten fia; ez a forrás felbugyog, és a halandók is élhetnek vele. Noha nem azon bőségben és finomságban, amiről Krisztus így emlékezett meg, amikor azt mondta: „Senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya”;⁷ de máshol ugyanerről csak ennyit mondott: „mert, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek.”⁸
2. Amikor azt mondják, hogy a világ két serlegből áll össze, ez vajon azt jelenti-e, hogy ily módon a világ kettős természetű? Vajon nem úgy áll-e a dolog, hogy egységes, mivel egyetlen teremtő alkotta, és egyetlen állat egyetlen lélekkel (ahogy sokan mondják), amelynek minden teremtetett dolog egy-egy tagja?”
3. Így a nagy és az egész világra kiterjedő élő természetnek mindegyik tagja a maga életét éli, ahogy Mercurius mondja abban az értekezésében, amit a közös dolgokról szólónak nevez. Minden, ami a világon van, gyarapszik vagy fogy, de mindenképpen mozog, még a föld is, valami igen hathatós teremtő és alakító mozgás hatására — maga a föld is él.
4. Miért mondja Hermész, hogy Isten egy értelemmel rendelkező gömb, aminek a középpontja mindenütt ott van, a kerülete pedig sehol sincs? Vajon nem azért, mert Isten maga valóban egy gömb, ami önmagában határolja azt, amire visszavezethető? Mert önmagában mindennek a kezdete és vége. Ezért van az, hogy minden teremtmény, ami Isten nyomát viseli magán, a kerekesség felé hajlik, ahogyan az égről, a földről és a többi alapelemről nyilvánvalóan látni lehet. És ugyanez a helyzet más dolgokkal is, jóllehet ez nem derül ki ilyen világosan. Ennek a gömbnek, ami egész világegyetemünk szerkezetét jelenti, a középpontja pedig mindenütt ott van, mivel minden helyet elfoglal, minthogy a világon

⁷ Máté 11,27.

⁸ János 15,15.

kívül semmi hely nincs. A kerülete pedig, ami a mindent körülvevő Isten, sehol sincs, mivel nem a hely fogadja be őt, hanem ő foglal magába mindent.

5. Legalább, hogy Istennek hatalmas termékenységét (ami homályosan minden teremtményében megsejthető) felfoghassuk azokból a nyomokból, amelyeket képességeinkhez mérten a magunkénak tudhatunk, egyes dolgokat meg kell próbálnunk elképzelni. Mert nincs olyan része a természetnek, ami — Mercurius tanúsága szerint — ne viselné magán (már amennyire magához képest megteheti) Isten valamelyes képmását. Minden élőlénynek a hatalmában áll ugyanis, hogy létrehozza a maga utódát; és azáltal, hogy tökéletesen a világra hozza, amit belső részébe fogadott, a maga módján a Legfőbb Teremtő dicsőségét hirdeti.
6. Semmi sem hiányzik tehát annak, aki mindent magába foglal, aki mindent tartalmazó, valóságos gömb, ahogy Hermész mondta. És mivel a világ gömbjén kívül semmi nincs, így semmi nincs az isteni körön kívül, amely mindent körülvesz. Ennek a körnek nem lehet megmagyarázható nevet adni; jellemezhető a lant önmagát ismétlő hangsorával, ami tizenegy hangból áll, tudniillik ötből meg hatból. Ezek egyenként bizonyítják, hogy valóságos gömb, amelyről azt mondják, hogy kerületével mindent magába foglal.
7. Mercurius, akit Háromszorosan Legnagyobbznak neveznek, nemcsak az uralkodás, az egyházi teendők és a tudomány területén a legkiemelkedőbb, hanem a filozófiát, a metafizikát és a teológiát illetően is. A memphiszi oszlopokon (Iambikhosz hosszan számol be róluk) ránk hagyta, hogy a csillagok minden hatása igen jótékonyan befolyásolja a dolgok alakulását. Ha pedig valami kedvezőtlen esemény következik be, meghagyja, hogy azt a magunk hozzá nem értése alapján ne a csillagoknak tulajdonítsuk. Ezt a nap fényének a példájával bizonyítja: a nap mindenképpen hasznos, de ha valakinek elvakítja a csípás szemét — az magára vessen, miért nézett bele.
8. Melyek azok a tudással teli kapuk vagy serlegek, amelyeket Mercurius említett? Vajon nem az a két serleg, amelyekről Mercurius és Platón azt mondja, hogy általuk válik egésszé a világ, mármint a felső és az alsó rész? Mert a felsőben van minden tiszta, az alsóban pedig minden tisztátalan. Ez mutatkozik meg a kétféle bölcsességében: az egyik a felső dolgokhoz kapcsolódik, ez az, amit felső tejnek hívtunk; a másik pedig az alsó dolgokhoz tartozó, amit bornak neveztünk. És ez a kígyónak és a démonoknak a tudománya és a csalárdsága, amaz pedig a galambok és Isten bölcsessége. Mercurius azt mondta, hogy ez a két serleg, amely tele van tudással, azaz felfogható dolgokkal, bárki számára elérhető és hozzáférhető, ezekből lehet bölcsességet meríteni. A bölcsességet ugyanis nyilvánvalóan felfogható dolgokból merítjük, minden más csak kapcsolódik ezekhez.
9. Az utcák azok, amiken sűrűn jár a lakosság és a nép, és ahol általában a tiszttségviselők székelnek. Annak a bizonyos mennyei városnak az utcái, ahogy le vannak írva, aranyba vannak, ami a szeretetet jelenti, ahogy fentebb elmondtuk. És ezt úgy értelmezhetjük, hogy a sokfelől összegyűlt tömeg Istennek és a felebarátnak a szeretetében ragyog, miután az uralkodó felmutatta a jelet, így szólván: e jelben megismerik az emberek, hogy az én

tanítványaim lesztek, és a világ fölötti ország lakói, ha szeretni fogjátok egymást. Ennek az utcának a közepén (mondja János) áll az élet fája, és ennek a fának mindkét oldalából az élet vize fakad. Megértjük, hogy a jövevények nemcsak szeretettel telítődnek, hanem bölcsességgel is, ami az élet vize folyamának köszönhető, aszerint, ahogy a Bölcsesség könyvében áll: 'A bölcsesség üdvöztető vize is őt itatta.'⁹ Ez az a bölcsesség, amelyről igen találóan mondják, hogy szétárad és szerteözlilik az utcákon, ahogy a Bölcs mondja: 'A bölcsesség kifelé nyilvánul meg, az utcákon hallatja hangját, az összesereglett emberek arcába kiált.'¹⁰ Úgy gondolom, két oka van, hogy ez így történik. Az egyik, hogy mindenki felfogja: a bölcsesség mindenkivel megosztható, amennyiben valaki maga szeretné azt befogadni. Ahogy Mercurius mondja, amikor fiát, Tatiust buzdítja: 'Isten a serleget, amely mindenki számára hozzáférhető, megtöltötte bölcsességgel, és egy hírnököt küldött. Megparancsolta, hogy merítse meg magát ebben az edényben, aki be akarja fogadni magába a szellemet, ami az igazi bölcsesség.' A másik ok, hogy rávegye a tisztségviselőket, akikre különösen jellemző, hogy az utcákban laknak: teljességgel át kell hogy hassa őket Isten bölcsessége. Így azokról is, akik abban a mennyei városban lévő jobb helyeken élnek, azt gondolhatjuk, hogy nagyobb mértékben tölti be őket a szeretet és a bölcsesség. És ezek messze fölülmúlják a Föld lakóit, mivel ott terem nekik az élet fája, amelyről folyamatosan szakítják az élet gyümölcsét, így örökös boldogságban élnek.

10. Ki az a hét kormányzó, akiket Mercurius említ? Vajon nem az a hét szellem, akik Isten trónjánál állnak, és Isten hétszeres nevéből merítik azokat az erőket, amelyeket az általuk kormányzott bolygókra juttatnak? Ezekkel az erőkkel igazgatják az összes alacsonyabb rendű dolgot, ezért hívják őket kormányzóknak. Ezek mindannyian ugyanazokra a dolgokra vannak hatással, de mégis olyan törvényszerűségek szerint, hogy minden egyes dologra valamelyikük nagyobb mértékben hat, mint a többi. Erről a szellemről nevezik el azt, aki az erősebb befolyás alatt áll. Mert ha valakit Jupiter vagy a Nap határoz meg, az nem jelenti azt, hogy nélkülözi a többi szellem befolyását és jóindulatát, csak arról nevezik el, akinek a hatása fölülmúlja a többiekét.
11. Vajon miféle örlelkek vannak kijelölve arra, hogy kinek-kinek a saját védelmére legyenek? Talán alacsonyabb rangú angyalok, akiket szolgálatra rendeltek? Vagy az angyaloknak minden egyes seregéből szemelték ki őket, akik segítségével (ahogy fentebb volt róla szó) eljut az emberbe a lélek, amelynek belé kell költöznie? Ezért, ahogy különböző fokozatai vannak az alacsonyabb tisztségeknek, ugyanúgy különböző szellemek vannak, akik vigyáznak ránk.

⁹ Bölcsesség könyve 11,4. (Gyötörte őket a szwzomjúság, akkor segítségül hívtak, és vizet adott a meredek sziklafal.)

¹⁰ Bölcsesség könyve 6,24 és 8,12. (Ha hallgatok, várnak rám; ha felszólalok, figyelmesen meghallgatnak...)

12. Mercurius, amikor eltelt a szellemmel, ami egész bensőjét áthatotta, a benne lakozó Poimanderrel azonosulva néhány szóval megragadta és teremtő elméjébe fogadta azt a mesterművet, ami egyesíti a világot és a világot kormányzó szellemeket és mindenneknek a megalkotóit; valamint a teremtett világnak azt a műremekét, ami megtisztult az alulról feltörekvő elemektől, de ugyanakkor magába is foglalja azokat.
13. Trismegistus, az egyiptomiak ékessége ugyanezt az esetet (t.i. az angyalok lázadását) érintette, amikor azt tanította, hogy az angyalok és az emberek bukása (ahogyan ez világos annak, aki jól belegondol) abban nyilvánult meg, hogy az isteni összhangzat hangsora alantasabb harmóniává, avagy disszonanciává alakult, a nyomorult szolga pedig egyenesen száműzötté vált.
14. Ennek az összhangznak a megteremtéséhez miért állította szembe Isten a rosszal a jót és a jóval a rosszat, ahogyan ez Jézus fiának, Siráknak a könyvében áll? Vajon nem azért, mert a harmónia csak távoli végletekből jöhet létre, és a mérsékelt szélsőségek nem állhatnak egymástól messze, ha nincs meg közöttük a végletes távolság? Hogy ezek a végletek távol tudjanak állni egymástól, ellenkezőeknek kell lenniük, mint amilyen a fent és a lent, az elől és a hátul, a bal és a jobb. De mivel a létezésnek vagy a lényegnek a fokozataiban nincs térbeli távolság, a tökéletesség különböző fokai vannak egymástól bizonyos távolságra. Ezért minél távolabb áll valami a jótól, annál inkább észrevehetők rajta a rossznak a jellemzői. Mivel ily módon a Legfőbb Alkotó úgy akarta megteremteni a világot, hogy az a harmónia határozza meg, ami a tökéletesség és a tökéletlenség fokozatainak a távolságán alapul — ezért szükség volt rá, hogy ő maga, aki a legteltesebb tökéletesség, megalkossa a másik végletet is, azt, ami a lehető legtökéletlenebb. Azért volt szükség erre, hogy e között a két véglet között szétossza az összes többi dolog különböző tökéletességű fokozatait; ennek a lényege a növekvő távolodás a tökéletlentől és a közeledés a tökéleteshez. A tökéletlenség és a baj, és ahonnan a rossz ered — ez maga az anyag.

Fordította: *Bartók István*